

25.02.2016

**Обговорення проблеми фінансування науки й освіти в Україні:
підсумки засідання профільного парламентського комітету**

17 лютого 2016 р. на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти було розглянуто питання «Про фінансове забезпечення сфери освіти і науки у 2016 році: проблеми та шляхи покращення». Національну академію наук України на цьому заході представляв віце-президент НАН України, директор Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України академік А. Загородній ([Національна академія наук України](#)).

Під час засідання було заслухано представників Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук щодо фінансового забезпечення сфери освіти і науки в поточному році.

За результатами обговорення констатовано, що темпи скорочення бюджетних витрат на вітчизняні наукову й освітню сфери майже вдвічі – порівняно з 2013 р. – перевищили темпи падіння ВВП. Крім того, згідно з положеннями Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік», видатки на фінансування діяльності Національної академії наук і національних галузевих академій наук скорочено на 19 %. Видатки Державного бюджету України на поточний рік, призначені для забезпечення фінансування вітчизняної науки, становили 0,16 % ВВП (або 3 676 743,4 тис. грн), тоді як 2014 р. – 0,28 % ВВП. Таким чином, проведено скорочення видатків на науку майже вдвічі. А це, у свою чергу, вдесятеро менше від обсягів, передбачених Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність». На даний час зазначена сума коштів на науку в державі не перевищує видатків на наукову діяльність одного європейського університету.

Враховуючи складну економічну ситуацію в країні, Національна академія наук і національні галузеві академії наук подавали свої пропозиції до проекту Державного бюджету України на 2016 р. – із зазначенням вкрай обмежених мінімальних потреб у розмірі 4 834 841,0 тис. грн. Однак ці пропозиції не було враховано.

Загалом учасниками засідання підсумовано, що бюджетні кошти, спрямовані на забезпечення потреб сфер науки і освіти в нашій країні в поточному році, не покривають виплат на заробітну плату та її індексацію, індексацію стипендій, оплату комунальних послуг і споживання енергоносіїв, утримання й розвиток матеріально-технічної бази навчальних закладів і наукових установ, здійснення перспективних наукових досліджень – передусім призначених для створення високотехнологічних розробок з метою посилення національної безпеки та зміцнення обороноздатності держави.

У рішенні комітету, ухваленому за підсумками засідання 17 лютого 2016 р., наголошується, зокрема, що скорочення державних видатків на вітчизняну наукову сферу може мати критичні наслідки. Зазначено, що поглиблення деструктивних процесів, яке спостерігається впродовж останніх років у вітчизняній науці, набуває незворотного характеру. Уже відбувається і триватиме й надалі загрозливе скорочення чисельності працівників наукової та науково-технічної сфери, посилюватиметься вплив талановитої наукової молоді та її міграція за кордон або перехід в інші сфери діяльності. У наукових установах запроваджується режим неповної зайнятості, зменшується обсяг грошового забезпечення співробітників, зростає соціальне напруження в трудових колективах, організуються громадські акції. За часи незалежності кількість дослідників на душу населення в Україні скоротилася майже в'ятеро і на даний час є найнижчою у Європі.

Так, Національна академія наук і національні галузеві академії змушені зменшувати кількість своїх дослідних установ, а інститути вже працюють у скороченому режимі – 3–4 дні, а то й 2 дні на тиждень. Співробітники наукових установ відправляються у відпустки за власний рахунок і працюють упродовж неповного робочого часу. Крім того, скорочено прийом до аспірантури й докторантури. 2015 р. 2830 осіб звільнилися з академії (з них 96 докторів і 511 кандидатів наук).

За таких умов – ідеться в рішенні комітету – виникає реальна загроза руйнації наукових шкіл, загроза для здійснення сучасних наукових досліджень і наукового супроводу високотехнологічних галузей виробництва. Як наслідок, втрачається якість освіти й підготовки висококваліфікованих фахівців – особливо за напрямками, які стосуються створення новітніх технологій і реалізації структурних змін в економіці. І це при тому, що в Україні ще зберігаються такі наукомісткі галузі як авіа- та ракетобудування, суднобудування й атомна енергетика, турбобудування, оборонна промисловість, медицина й сільське господарство, які становлять основу економіки нашої держави. Позбавлення цих галузей наукового супроводу – перш за все з боку академічної науки – ставить під загрозу національну безпеку та унеможлиблює інноваційний розвиток країни. Така недалекоглядність може послугувати причиною втрати вітчизняного науково-технічного потенціалу, а економіка держави в майбутньому буде приречена на витрачання значних бюджетних коштів для придбання зарубіжного обладнання, технологій, послуг тощо.

На думку комітету, нинішня бюджетна політика, створюючи додаткові труднощі для розвитку вітчизняних наукової й освітньої сфер, не відповідає вимогам чинного законодавства: Міністерство фінансів України при формуванні бюджетних пропозицій до Державного бюджету України виходить

за межі правового поля, порушує статті Бюджетного кодексу й нормативно-правових актів, якими регулюються сфери науки й освіти.

Комітет висловив свою стурбованість станом фінансового забезпечення науки і освіти в поточному році, яке не відповідає сучасним вимогам європейського й чинного українського законодавства та закладає незворотні руйнівні процеси у вказаних сферах.

У своєму зверненні до уряду комітет просить надати термінове доручення Міністерству фінансів України щодо підготовки пропозиції для внесення змін до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік»», передбачивши збільшення видатків на фінансування науки й освіти в нашій державі на 1012 млн 666,0 тис. грн, у тому числі на фінансування діяльності НАН України – на 725 млн 43,2 тис. грн.

Додаткові документи для ознайомлення

[Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти \(17.02.2016\)](#)

[Текст виступу віце-президента НАН України академіка А.Г. Загороднього](#)

Аналітичні матеріали й пропозиції від НАН України до розгляду питання на засіданні комітету

[Пропозиції щодо удосконалення фінансового забезпечення сфери науки і освіти](#)

[Аналітичні матеріали щодо стану фінансового забезпечення сфери науки](#)

[Податкове й інші види стимулювання розвитку науки у країнах світу](#)

[Конкурсне фінансування фундаментальної науки в Австрії](#)